

Fra integrering til mangfoldstenkning og forskjellsfelleskap på bygda.

Notat om inkludering av innbyggere med innvandrerbakgrunn i Distrikts-Norge.

Marit Aure, 19.11.23

Forskningsprosjekter og lærdommer - innledning

Det går noen lange linjer i historien om mobilitet og innvandring og på kysten. I Kristiansund lærte vi at Jappe Ippes var en Hollender som på 16-hundretallet først eksporterte tømmer fra det som nå er nakne holmer og øyer til kontinentet og senere introduserte klippfiskproduksjon og -eksport fra Kristiansund, og import av krydder, tomater, olivenolje og ballastsand tilbake til Kristiansund. I 1432 drev Pietro Querini i land utenfor Røst i Lofoten. Han sto bak eksport av tørrfisk fra Nord-Norge. Begge kom utenfra og bidro med tanker, ideer og arbeidskraft. Ikke minst har arbeidskraft vært viktig. På kysten har naturressurser og teknologier sammen gjorde at store fiskebruk ble lokalisert nært til fiskefelt, der det ikke var tilgang på nok arbeidskraft selv om de baserte seg på husmorskift (kjønnede prosesser), lokale ungdommer (alder), sesongarbeidskraft og pendling fra fjordbotner, innland og utland (mobilitet). Menn og kvinner fra Finland og Sverige kom til fiskevær i Finnmark og andre steder på kysten. Noen bosatte seg, andre fortsatte sine mobile tilpasninger. Liknende prosesser finnes i landbruk, i helsesektoren og mange servicenæringer. Det er altså kontinuitet i mangel på arbeidskraft i distriktene. I Finnmark ble f.eks tamiler viktig arbeidskraft i fiskeindustrien på 1980-tallet, og avløste finske ungjenter som kom på 1970-tallet. Da jernteppet falt, ble de igjen supplert og avløst av mennesker fra Polen, Russland, Baltikum mm. Finner, senere, tamiler og russere var så flinke arbeidsfolk! Mon det?

Problemstillingene har vært like

- Hvordan påvirker de lokalsamfunnene, arbeidsplassene og tjenestetilbudet?
- Hvordan få de til å bli stabile innbyggere og ikke bare arbeidskraft?

Mobilitet er ikke nytt eller uvanlig, likevel er de aller fleste relativt bofaste. Tilreisende og fremmede har vært ressurser og bidratt med ny kunnskap, erfaringer og nettverk. De har vært lovprist for sin arbeidskapasitet og arbeidsmoral. De har blitt møtt med skepsis og av en viss moralsk panikk – som finske, svenske, sør-norske og russiske jenter på hybelhuset. Tenk på polske snekkere, russiske sjøfolk, unge guttene med innvandrerbakgrunn som ikke finner seg til rette? Flyktninger med lav deltakelse i arbeidslivet: Kan velferdsstaten håndtere innvandringen? Kan distriktskommuner og helsevesenet klare seg uten? Er kunnskapen vi har om dette fortsatt aktuell? Har det skjedd noe som gjør at etablert kunnskap ikke er relevant? Er migrasjon- og integreringskunnskapen om distriktene annerledes enn kunnskapen i resten av feltet? Hva slags ny kunnskap trenger vi?

Min påstand at mye etablert kunnskap fortsatt er aktuell. Kunnskap fra urbane områder kan også være relevant for rurale samfunn, selv om all den må kontekstualiseres og koples til konkrete situasjoner. Mye forskningsbaser kunnskap er ikke tilstrekkelig formidlet, tilrettelagt for bruk, eller tatt i bruk. En kort gjennomgang av perspektiver og teorier jeg har brukt de senere årene, vil jeg peke på hvordan etablerte teorier peker mot radikalt nye perspektiver og kunnskapsbehov. Jeg tøyser begrepet *nyere* integreringsforskning for å illustrere poenget med disse teoretiske retningene.

Etablert og nyere kunnskap – relevans, teorier og perspektiver?

Jeg studerte arbeidsinnvandring fra Teriberka i Russland til Båtsfjord i Finnmark, ut fra et teorier om transnasjonalisme, globalisering nedenfra, mobilitetsteorier, mobility turn (Urry 2007, Cresswell 2010), interseksjonelle kjønnede perspektiver, men også med et relasjonelt stedsperspektiv (Aure 2007, 2008, 2011a og b og 2013c, Pavlovskaya et al 2019, Walsh et al 2013). Studien analyserte fremveksten av en ny migrasjonsprosess, med nye migranter mellom nye steder og fant, både i rurale og urbane samfunn at ufaglært arbeidsmigrant ikke er noe du er. Det er status som blir konstruert av noen og som får betydning for hvilke arbeidsoppgaver, lønn og status etc personen får. Personen trenger ikke være ufaglært selv om arbeidet er ufaglært, og migrant er ofte en ny posisjon for folk som før var innbyggere, arbeidsgivere, politikere etc. Studien viste diskriminering i arbeidslivet og distriktssamfunn som et resultat av arbeidsmarked, strukturer, lover etc og at disse prosesser var i endring. Det er heller ikke uvanlig, for nordmenn og for innvandrere, å

jobbe med andre oppgaver enn de er utdannet for. Begge mekanismene står i veien for å ta i bruk folks ressurser. Arbeidsmigrantene hadde ofte et ønske om å reise hjem og så ofte stedet som et «arbeidssted». Analysene viste at skillelinjer og hva som ble sett som viktige forskjeller mellom lokale og fremmede, innvandrere og andre konstrueres. De er ikke egenskaper ved gruppene eller individene.

Forskningen på Global future: NHO sitt prosjekt for talentmobilisering av innvandrere med høyere utdanning (Fossland og Aure 2011) spurte: Hvorfor har høyt utdannede innvandrere problemer med å få relevant jobb i det norske arbeidsmarkedet, når det er behov for kompetansearbeidskraft – særlig i distriktene? Teorier om mobilitet og interseksjonalitet viste at kjønn, etnisitet, ulike typer innvandringsvei og oppholdstillatelse, utdanningsbakgrunn, alder mm virket og gjorde at det som viste seg å være medfølgende ektefeller opplevde problemer med å komme inn i arbeidsmarkedet. Diskriminerende mekanismer i arbeidsmarkedet viser at dette *markedet* er lite rasjonelt og uperfekt. Og at innvandreres oppholdsgrunnlag (flyktning, arbeidsinnvandrer, familiegjenforent, kjærlighetsmigranter) overlapper og har ofte liten betydning. Mange opplever de samme problemer i arbeidsmarkedet og det norske samfunn, selv om de har ulike rettigheter og plikter. Kompetanse er situasjonell og kontekstuell, det er misvisende å snakke om medbrakt kompetanse siden den preges av hvor den oppstår, er tilegnet og hvor og hvordan den kan brukes. Den må oversettes, tilpasses og gjøres relevant. Arbeidsgivere tar ofte lite ansvar for å utvikle og ta i bruk kompetanse, mange små arbeidsgivere, ofte i rurale strøk jobber lite planmessig med rekruttering og kompetanse tilpasning og -utvikling.

Aure (2013a og Aure og Riabova 2020) analyserer hvordan migrasjon, for arbeidsmigranter, kjærlighetsmigranter, flyktninger, med og uten medfølgende ektefeller og utdanning, har store emosjonelle kostnader. Denne kunnskapen er viktig for å forstå migranters liv og hvorfor de kanskje ikke blir værende, og hva som skjer og ikke skjer etter migrasjon. En kunnskapsoversikt for Distriktssenteret (Aure mfl 2011) viste at få studier greier å etablere årsakssammenheng mellom tiltak og tilflytting og antydte at små bedrifter, kanskje særlig i distriktene har mye å vinne på å jobbe mer målrettet med å bygge kompetanse, drive systematisk rekruttering og opplæring av arbeidstakere og ta eksisterende kompetanse i bruk. En gjennomgang av tilflyttingsarbeid i norske distriktskommuner, for Distriktssenteret (Grimsrud og Aure 2013) Tilflytting for enhver pris? kritiserte tilflyttingsarbeidet for å være etnosentrisk. Her var mangfoldsperspektiver, interseksjonalitet, stedssensitivitet og hva perspektiver *gjør* viktig. Betydningen av tilflyttingsretorikk og konsekvenser av denne ble analysert og et tilflyttingshierarki identifisert: tilbakeflyttere med barn var på topp, deretter norske og vestlige livsstiltilflyttere med barn, arbeidstilflyttere med barn, lenger ned, minst attraktive er single arbeidsinnvandrere fra utlandet. Studien presenterte distriktssamfunns møte med ulike grupper tilflyttere, majoritetens forståelse og konsekvenser av det. Senere har dette trolig endret seg fordi enda lavere fødselstall, fraflytting og økt behov for arbeidskraft, har «åpnet» tilflyttingsprosjektene og verdsetting av tilflyttere.

Bo- og flyttemotivundersøkelsen (Sørli, Aure og Langset 2011, 2012) bygde på og viste at bolyst og blilyst var viktige perspektiv utover mobilitetstenkning. Å forstå flytting, krever forståelse for motivasjon for å bli. Den romlige vendingen i samfunnsforskning kommer også til uttrykk gjennom teorier og forskning på stedsattraktivitet og stedstilhørighet. Bo- og flyttemotivundersøkelsen viste at arbeid er nødvendig for tilflytting, både fra inn- og utland, også tilbakeflytting, men at distriktskommuner ofte har et smalt (færre bransjer og sektorer) og et grunt (lite variasjon i type stillinger, sektor/bransje) arbeidsmarked. Likevel er arbeid ikke tilstrekkelig for å flytte eller bli. Når det finnes arbeid overalt, som nå, er andre faktorer viktige. Før som nå, bor eller ønsker de fleste å bo i nærheten av familie. Stadig flere vokser opp i byer, og ønsker derfor også å bosette seg i nærheten av familie, altså i byer. Dette peker mot et sterkere sentralisert bomønster.

Translines, er et mangeårig prosjekt om *translokale* forbindelser, liv og levemåter i og mellom Finland, Russland, Norge, Litauen, Latvia, Estland, Polen, Sverige, Romani (Assmuth, Aure, Hakkarinen og Siim 2024). Prosjektet viser hvordan migranter – og migrantfamilier lever hverdagsliv som involverer familie og forbindelser: lifelines, både *her og der*. Familielivene krysser grenser, men foregår lokalt, her, der og imellom, både urbant og ruralt. Det er flerstemte stedstilknytninger og følelser av tilhørighet. I tråd med

diversitetsteorier lever transnasjonale migranter forskjellige liv og er ulikt posisjonert og preges av ulike orientering mot hjemland eller bosted, mediebruk, utdanning, klasse mm. Dette gir innsikt i hvorfor noen blir og andre drar, og hvordan deres ressurser kan brukes bedre. Hvis kommuner og arbeidsgivere ønsker kunnskap, er disse deres nærmeste kilde til det.

Studien om Herøy (Aure et al 2015, 2016, 2018) viser hvordan translokale liv er en «måte å være på i verden» som kan, men ikke må innebære rotløshet. Litauiske Darius Dauksas har Aure (2020, 2024) har vist hvordan det norske barnevernet har blitt et symbol på manglende integrering, men også at forståelsen av barnevernet kan bli en målestokk på hvordan litauere lever i Norge. Frykten for barnevernet, urbant og ruralt, preger mange dagligliv. Studien viser hvordan kommunikasjonsteknologi og mediesituasjon gjør det mulig å leve bare med nyheter fra hjemlandet, i randsonene av norsk arbeidsliv, fritid, politikk, mm selv om en er fullt sysselsatt og økonomisk integrert. Også her viser mangfoldsperspektiv at det er gode grunner til å studere kvinner og menn, yngre og eldre, velutdannede og ufaglærte i ulike bransjer.

I notatet så langt har jeg oppsummert funn fra flere prosjekter slik at de teoretisk og empirisk peker frem mot det jeg mener er presserende kunnskapsbehov og utfordringer i dette feltet i dag. Dette kunnskapsbehovet handler om perspektiv: kritisk integreringsforskning og forskjellsfellesskap og metodisk tilgang: medvirkning, deltakende forskning,

Mangfoldstenkning og forskjellsfellesskap i by og bygd.

Forskningsprosjektet Bærekraftige mangfoldige byer: innovasjon i integrering: Cit-egration (2017-2022) var et byforskningsprosjekt. Prosjektet bygde på lærdom fra bla studier i rurale strøk (Aure, Førde og Magnussen 2015, 2016 og 2018) «Integrering og inkludering av tilflyttere i Herøy». Det viste at til tross for et omfattende innflytterarbeid som omhandlet alt fra å hjelpe arbeidsinnvandrere med bolig, kjøpe bil, etablere innvandrerkontor, norskopplæring, velkomstpakke, boligbyggekurs, innflytterdag, til aktivitetshuset Møtestedet, at etablerte og nye innbyggere ikke møtte og kjente hverandre. De levde atskilt. Stedet forble et arbeidssted for mange tilflyttere. De utviklet ikke tilhørighet, som kunne få dem til å bli. Det var også et spenningsforhold i å bygge stabilitet på mobilitet (Aure et al 2018). Det viste også hvordan boligkjøp kan fange innvandrere i en økonomisk felle, mens å bidra til å se og bruke innvandrernes ressurser, gjør at f.eks lakseslakteriet ikke «får beholde» arbeidstakerne de har rekruttert. Innenlandske og utenlandske tilflyttere ble sett og tatt imot på ulike måter. Det oppsto spenninger mellom lokale eliter og «folk flest». Mens politikere og administrasjon så innvandrere som ressurs, kunne de oppleves som belastende i det kommunale tjenestetilbudet og bygdas sosiale liv. Prosjektet indikerte stedet hadde integreringsutfordringer også uten innvandrere og viste et behov for nytenking (innovasjon) og utforskning av integrering. Inspirasjoner fra interseksjonell mangfoldstenkning, mobilitetsparadigme, relasjonelle og performative stedsperspektiv ble koplet til teorier om møter – encounters, inn mot kritisk integreringsforskning. En kritikk av bruken av integrering- og inkludering og hva begrepet gjør med kunnskapsproduksjon.

Kan et byforskningsprosjekt bidra til kunnskap om inkludering av innvandrere i Distriktssamfunn? Cit-egration studerte små og mellomstore byer, som det er det mange av i Norge og kunne trekke på kunnskap fra storbyer og rurale samfunn. Tilnærmingen bruker et ikke-essensialistisk stedsbegrep, men er opptatt av å være stedssensitive og bruker et relasjonelt stedsbegrep som innbefatter lokale samfunn, som finnes både ruralt og urbant. Filosofen Jakob Meløe sier at et lokalsamfunn må forstås som en verden av verdener som griper inn i hverandre og at vi må «forstå steder ut fra menneskelig virksomhet; steder gir skikkelse til våre virksomheter og får selv sin skikkelse fra dem» (Meløe 2011). Geografen Doris Massey (2005) sier at steder produseres av forbindelser over tid. De er foranderlig og er sammenkastede møtesteder av materielle, sosiale og kulturelle relasjoner som strekker seg langt over ut fra det lokale. Cit-egration analyserte slike sammenvevde møtesteder, micro-publics (Amin 2002) der møter og forhandlinger om forskjeller finner sted.

Cit-egrationprosjektet utfordret innholdet i begrepet integrering, eller inkludering, ved å utforske hvordan møter som skaper integrerende samhandling kan oppstå, gjennom ulike case. Hva skal til for å skape rettferdige byer – just cities, der alle kan være med å endre samfunnet på like fot? Dette krever deltakelse og

det krever samhandling. Kritisk integrasjonsforskning påpeker at integreringbegrepet er problematisk: Hvem skal integreres? Hva skal «en/de» integreres i? Hva er integrering? Hvem skal gjøre det?

Willem Schinkel (2018), Sara Ahmed (2000) og andre peker på at «Integrering av innvandrere» fordi integrering av innvandrere og problemformuleringer som er avledet av dette, skaper et inntrykk av at dette dreier seg om *innvandrere* og hva de må gjøre. Det gjør samfunnet et *statisk objekt* som allerede eksisterer og *ikke et system i endring*. Det gjør integrering til en egenskap ved enkeltindivider og tar bort det relasjonelle og gjensidige ved prosessen, som er grunnleggende i samfunnsvitenskapelig analyse. På den måten omformuleres et problem i samfunnet til å bli et individuelt problem for innvandrere. Det de-individualiserer noen individene og gjør dem til en kategori «innvandrere» som dermed blir ansvarlig for den samfunnsmessige integrasjonen, mens andre ikke må integreres. Generaliseringer gjør at innvandring og integrering blir et problem for samfunnet – påført samfunnet, bygda, det «lokale», utenfra. Schinkel mener dermed at begrepet og bruken av det i forskning gjør forskningen diskriminerende, og at den forsterker og sementerer oppfatningen om at det innvandring er et problem.

For inkludering er mekanismene litt annerledes, men bærer ofte det samme i seg: at «noe må gjøres» for at «de» skal bli inkludert i noe – som allerede finnes.

Cit-egratioprojektet vil utvide og endre begrepet integrering. Ved å se til sosiologiens klassikere kan vi tenke at samfunnsmessig integrasjon handler om hvordan ulike deler i et sosialt system inngår i en helhet (Østerberg 1977). Dette er prosess på samfunnsnivå og handler ikke mer om innvandrere enn andre innbyggere. Med utgangspunkt i møter og mangfold, og forskjell, spurte aksjonsforskningsprosjektet hvordan vi skal leve med forskjeller, og hvordan integrerende møter kan oppstå (Aure og Førde 2021)

Samfunnet er mangfoldig og krever kunnskap om å leve med forskjeller

For å vektlegge få ressursene forskjeller gir har vi kalt boka *Kraften i krysskulturelle. Den rettferdige byen*, det kunne være den rettferdige bygda, eller det rettferdige samfunnet. (Aure, Førde, Nyseth og Magnussen 2022). Hvorfor fokusere på å leve med forskjeller og ta vare på forskjeller? Alle er forskjellige. Forskjeller, og likheter gjør mennesker til unike individ. Retten til å delta krever rett til individuelle forskjeller. Det krever møteplasser der møter – encounters – som ivaretar forskjeller, kan foregå (Ahmed 2000, Amin 2002). Men møter fører ikke alltid til samhandling (Amin 2002) eller respekt og anerkjennelse. Konflikt og stereotyper kan forsterkes gjennom møter (Valentine og MacDonald 2004)

Hvordan oppstår meningsfulle - integrerende møter? Hva skjer når ungdommer møter gatekunst i byens smug og bakgårder, når de møter nordnorsk kystkultur på museum som vi har utforsket sammen med museumsfolk (Olsen, Paltiel og Aure 2019, Aure og Olsen 2022, Olsen og Aure 2023)– når de besøker familier og spiser taco på en tirsdag – enda det heter tacofredag (Liabø, Aure og Førde 2022)? Vi har sett at ungdom i et museumsprosjekt lager relasjoner til stedet på sine måter. De kopler seg selv til byens gater, og til historien (Aure og Olsen 2022 og 2023). De lager tilknytning når de blir kjent og vet hvor Hålogaland teater er, og har vært der. Tilhørighet og tilknytning er ikke noe du har – men noe du gjør i møter med sted. Det kan oppstå ved å lære om historien, ta og lukte, å smake og spise taco, vite når bussen går – og kople historieinteresse til bestemora di i et anna land, og en anna tid.

Hva kjennetegner møteplasser som skaper integrerende forskjellsfelleskap? I 2017 startet tekstilkunster Marsil Andelov Al-Mahamid med bakgrunn fra Serbia og arabisk far og jeg et broderiverksted på Marsils atelier. Sammen med finske Sirkka Seljevold som deltar i verkstedet har vi analysert dette, som å sy seg sammen (Aure, Al-Mahamid og Seljevold 2021, Aure og Al-Mahamid 2021). Vi så at forskjeller nettopp gjør samværet fruktbart. I broderiverkstedet bygger mange samtaler på forskjell, det særegne, det en kan og har opplevd. De ulike erfaringene og kunnskapene gjør samtalene interessante. Hva heter en ting du broderer – eller hvordan forstås et fenomen på ulike språk? I et enspråklig miljø, stopper en slik utveksling fort. Men bidrar ikke det å starte med forskjeller, at vi er forskjellig, bare til å gjendanne stereotyper og fastfrysing av identiteter, du *dr* slik? Når alle er forskjellige skjer ikke det. Det forutsetter likevel at møtes på like fot: Det vi gjør er nytt for alle. Arenaen må ikke «eies» av en gruppe. Vi gjør syr, noe praktisk, som tar fokus bort fra kompliserte samtaler på ett språk, som beherskes bare av noen. Det gir mulighet for å trekke seg tilbake, en frihet og egenmakt. Det har et åpent utfall, målet er ikke vennskap, målet er å sy. Hvilke mekanismer er i sving? Broderingen gir noe fysisk å

gjøre, snakke om og holde i, som gir åpenhet i samhandlingen. Aktiviteten bryter ned majoritet/minoritets skiller, er organisert slik at alle kan bidra og har noe å bidra med. Gir rom for oversettelser, åpner for utveksling og gjensidighet og verdsetter forskjeller.

Andre aktiviteter og casestudier fremhever andre mekanismer og premisser. Møtene må være trygge, lette å finne, ikke kreve for mye, være enkelt og lystbetont, gi rom for å øve og prøve mm.

Mangfold og forskjellsfellesskap, flyttes bare problemet med integreringsbegrepet?

«Forskjell» er heller ikke et uskyldig begrep som Donna Haraway (1998) ville sagt, ingen begrep er det. Har vi bare flyttet problemet til å handle om hvem som ses som mangfoldig? Poenget er å legge til rette for møter, arena, samhandling som anerkjenner at alle er forskjellig, men det er mange og lange tradisjoner som står i veien for det: Nasjonalstater og samfunn bygger på ideer om forestilte likheter og ideer om «hjemland» med rotfaste folk (Simmel 1908/1950). Men folk er også mobile, og har aldri vært like! Det norske samfunn bygger på en sterk likhetstenkning (Gullestad 2002). Vi tenderer til å identifisere med det like: felles interesser, verdier. Det gir liten og ingen plass for forskjell! Foregår en individualisering og kategorisering også her? Kan tenkingen om forskjell og mangfoldige samfunn også gjort til egenskap ved noen individ? I Cite-gration har flere, mer enn en gang, sagt at de er lei av å bli forstått som forskjellig og en garantister for mangfold og diversitet.

Hvem er mangfoldig, er «de andre» forskjellige? Får majoriteten lov å forbli uproblematiskerte, umerket? Forskjell kan bli «vår» forskjell og inkludert, mens noen fratras retten til forskjell og blir usynlige og ens gjennom kategorisering (Ahmed). Dette var f.eks det som foregikk i forforskningen av den samiske og kvenske befolkningen. Det finnes minst to grøfter: «de andre» er forskjellige, men «vi» er like, eller at «vi» er forskjellige og andre må bli like, mens bare noen får være unike? Vi har ennå ikke noe godt (be)grep om hvordan samfunnet både bygger på likheter og forskjeller, og at begge deler må tenkes inn.

Forskjeller – og likheter skapes. Forskjeller er ikke viktige. De *gjøres* mer og mindre viktige. De lages gjennom forskjells- og likhetsskapende prosesser som gjør noen distinksjoner viktige og andre uviktige, og dette preges av makt (Yuval-Davies 2006). Derfor må egne begrep og posisjon analyseres. Majoriteten må *gjøres* til objekt for analyser og relasjonen mellom minoritet og majoritet problematiseres. Etablerte sannheter og det tatt-for-gitte må analysere og vi må tenke reelt relasjonelt. Det *gjøres* best med medvirkning. Innvandrere må delta i utforming av forskningsspørsmål og tiltak. Hva opplever ulike og unike tilflyttere som problem, hva er stedets utfordringer? Utgangspunktet må være at innbyggere kommer i ulike fasonger. Vi må forsøke å ikke gjendanne hierarkier eller undertrykke forskjeller, ikke bygge på forestilt likhet -forskjell. Ikke på tross av forskjeller – men *med* forskjeller. Vektlegger hvordan fellesskap konstrueres kontinuerlig og bygger på ulike fellesskap.

Oppsummert:

Å inkludere mangfolds- og forskjellstenkning, men også mobilitet og translokale perspektiver og relasjonelle stedsbegrep, med en prosessuell tankegang, i all analyse og politikk er nødvendig. Det kan bidra til økt trivsel og mulighet til å delta og påvirke, for alle. Det er en krevende omstilling, fordi det er en dyp menneskelig og nødvendig egenskap å kategorisere og generalisere. Det må bare ikke *gjøres* på bekostning av noen personer eller grupper, og med fordeler for noen personer og grupper.

Det er behov for kunnskap om hvordan forskjells- og mangfoldstenkning kan komme til uttrykk i ulike sektorer, på ulike felt, i ulike prosesser. Ikke minst må dette ses fra ulike ståsted og ulike mennesker, og kunnskapsproduksjon (forskning) sammen med berørte grupper. Medvirkning på ulike nivå i kunnskapsproduksjonen er helt nødvendig for å finne de perspektivene vi trenger. Det krever medvirkning i prosessene, utformingen av tema, teoretiske perspektiv og deltakende metodologier.

Diversitet innebærer også alder, medvirkning og samskaping må inkludere unge innbyggere. Det er makt og forskjeller også mellom unge, mht klasse, kjønn, etnisk bakgrunn, utdanningsnivå mm. Det krever mer medvirkning. Det tematiserer også at kunnskap om fremtidige bo- og flyttevalg, og sammenheng mellom hva ungdom (og andre mennesker) tenker, sier og hva de kommer til å gjøre, er grunnleggende usikkert.

Referanser brukt i teksten og annen egen forskning om integrering.

- Amin, A 2002. Ethnicity and the Multicultural City: Living with Diversity, *Environment and Planning A: Economy and Space* 34 (6): 959–980. DOI: <https://doi.org/10.1068/a3537>
- Ahmed, S. 2000. Strange encounters. Embodied others in post-coloniality. London and New York: Routledge.
- Assmuth, L., Aure, M., Hakkarinen, M. og Siim, P. (2024) Red. *Migration and Families in East and North Europe: Translocal Lifelines, Introduction* Routledge
- Aure, M (2007) "Migrasjonsprosesser og rekrutteringskanaler: Å bli arbeidsmigrant" *Sosiologi i Dag* 3-4/2007 p.9-29. <http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/933>
- Aure, M (2008) *Arbeidsmigrasjon fra Teriberka til Båtsfjord 1998-2002*, Dr.grads avhandling. UIT.
- Aure, M (2011a) "Borders of Understanding: Re-Making Frontiers in the Russian-Norwegian Contact Zone." *Ethnopolitics* 10(2), 171–185
- Aure, M (2011b) "The Migrant Making Organisation. Gender, Labour and Agency in a New Migration Process" *Journal for International and Global Studies, Volume 2, Number 2*
- Aure, M and Førde, A. (2021) Living With Difference – Interventions for Just Cities. *Nordic Journal of Migration Research*, 11 (4). p 376 - 382.s doi: [10.33134/njmr.520](https://doi.org/10.33134/njmr.520).
- Aure, M, Førde, A., Magnussen, T. og Torill Nyseth (2022) Retten til den mangfoldige byer. Aure, M., Førde, A., Magnussen, T. Og Nyseth, T. (red) *Retten til byen. Kraften i krysskulturelle møter*, innledning. Spartacus forlag. 7-29
- Aure, M. (2012) Ny arbeidskraft, nye innbyggere – nye nordlendinger i Jentoft, S., Nergaard, J-I. og Rørvik, K.A. Hvor går Nord-Norge- et institusjonelt perspektiv på folk og landsdel. Stamsund: Orkana Akademisk, 205-216
- Aure, M. (2013a) Highly Skilled Dependent Migrants Entering the Labour Market: Gender and Place in Skill Transfer, *Geoforum* 45, 275-284 <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2012.11.015>
- Aure, M. (2013b) The emotional costs of employment-related mobility, *Norsk Geografisk Tidsskrift, Norwegian Journal of Geography*, 67:5, 284-294 <https://doi.org/10.1080/00291951.2013.847855>
- Aure, M. (2013c) Å trekke grenser. Om å studere stedlige differensieringer, internasjonal migrasjon og lokale fellesskap i (red) Førde, A., Kramvig, B., Berg, N.G., Dale, B. (ed) Å finne sted. Metodologiske perspektiver på stedsanalyser, Fagbokforlaget p 159-171
- Aure, M. Og Olsen, M.A. (2023) Gatekunst rundt væreiergården i Folkeparken Friluftsmuseum. Rom og relevans for nye publikumsgrupper. Nielsen, S. og Skrefsrud, T-A. (red.) *Folkemuseene i et mangfoldig samfunn – fra et publikumsperspektiv*. Museumsforlaget
- Aure, M., & Daukšas, D. (2020) Lithuanian families in Norway and their fear of the Child Protection Agency. In J. Hiitola, K. Turtiainen, M. Tiilikainen & S. Gruber (eds.) *Family life in transition: Borders, transnational mobility and welfare society in the Nordic countries*. London: Routledge. Pp 58-68 <https://doi.org/10.4324/9780429024832>
- Aure, M., Al-Mahamid, M. A., & Seljevold, S. (2021) Å sy sammen–sammensynger: fortellinger om broderiverksted og integrerende samhandling. *Fortellinger om integrering i norske lokalsamfunn* (pp. 224-245). <https://doi.org/10.18261/9788215042961-2021-10>
- Aure, M., and L. Riabova (2020) Emotions and community development after return migration in the rural Arctic. Rye, J.F. and K. O’Reilly (eds) *International Labour Migration to Europe’s Rural Regions*, Routledge
- Aure, M., Flemmen, A.B., Golebiowska, K. (2011). Transnational Links at the Edge, In D. Carson, R. Rasmussen, P. C. Ensign, A. Taylor and L. Huskey (Eds). *Demography at the Edge: Remote human populations in developed nations*. Farnham, England: Ashgate Publishing
- Aure, M., Førde, A., & Liabø, R. B. (2020). Vulnerable Spaces of Coproduction: Confronting Predefined Categories through Arts Interventions. *Migration Letters*, 17(2), 249-256
DOI: <https://doi.org/10.33182/ml.v17i2.895>
- Aure, M., Førde, A., og Magnussen, T. (2016) Lokalsamfunnet som integreringsarena. Villa, M. and Haugen, M.S. (red) "Lokalsamfunn" Cappelen, Damm Akademisk, Oslo.pp.410-429

- Aure, M., Nyseth, T., Leandersen, B. og Mabrou, H. (2022) *Brobyggere i idretten. Aktivitetsguider. Krysskulturelle brobyggere i idretten*. Aure, M., Førde, A., Magnussen, T. Og Nyseth, T. (red.) *Retten til byen. Kraften i krysskulturelle møter*, Spartacus forlag 267-290
- Aure, M; Førde, A; Magnussen, T. (2018) Will migrant workers rescue rural regions? Challenges of creating stability through mobility. *Journal of Rural Studies* 2018; Volum 60. ISSN 0743-0167.s 52 - 59.s <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2018.03.005>
- Aure, Nilsen, Josefsen og Ringholm (2011) Med håp og engasjement, En kunnskapsstatus om utfordringer og strategier i rekruttering av arbeidskraft til distriktskommuner. Norut rapport 2011.
- Cresswell, T (2010) Towards a politics of mobility. *Environment and planning D: society and space*, 28(1), 17-31.
- Fedreheim, G-E, Hansen, T og Aure, M. (2022) Arbeidsinkludering av flyktninger gjennom praksis en flernivåstudie av arbeidsgiveres synspunkter på det å tilby praksis. *Søkelys på arbeidslivet* 39 (2) 1-14
- Fossland, T and M. Aure (2011) "Når høyere utdanning ikke er nok. Integrasjon av høyt utdannede innvandrere i arbeidsmarkedet" *Sosiologisk Tidsskrift*, (19), 131-152
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2011-02-02>
- Haraway, Donna 1988. Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspectives, *Feminist Studies* 14 (3): 575–599
- Grimsrud, G M., Aure, M. (2013). Tilflytting for en hver pris? En studie av lokalt tilflyttingsarbeid i norske distriktskommuner. Ideas2evidence rapport 4/2013, ideas2evodence, Norut og Møreforskning
- Gullestad, M. (2002). Invisible fences: Egalitarianism, nationalism and racism. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 8(1), 45-63.
- Liabø, R.B., Aure, M. Og Førde, A. (2022) Hær e Æ: *Dramaturgi for demokrati*. Aure, M., Førde, A., Magnussen, T. Og Nyseth, T. (red.) *Retten til byen. Kraften i krysskulturelle møter*. Spartacus forlag 189-207
- Massey, D (2005) *For Space*. London: Sage
- Meløe, J (2011) Steder. Jentoft, S., Nergaard, J-I. og Rørvik, K.A. Hvor går Nord-Norge- et institusjonelt perspektiv på folk og landsdel. Stamsund: Orkana Akademisk,
- Pavlovskaya, M., Gerrard, S., & Aure, M. (2019). Introduction: guest editorial for special issue 'gender and im (mobilities)'. *Gender, Place & Culture*, 25(8), 1115-1120.
<https://doi.org/10.1080/0966369X.2018.1499618>
- Schinkel, W. (2018). Against 'immigrant integration': For an end to neocolonial knowledge production. *Comparative migration studies*, 6(1), 1-17.
- Simmel, Georg [1908] 1950. The stranger. I: Kurt H. Wolff (red.): *The Sociology of Georg Simmel*: 402–408. New York: The Free Press
- Sørli, K., Aure, M. og Langset, B. (2012) Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? Bo- og flyttemotiver i de første årene på 2000-tallet. NIBR-rapport 2012:22
- Urry, J (2007) *Mobilities*. London: Sage.
- Walsh, D., Valestrand, H., Gerrard, S. and Aure, M. Gendered mobilities in the North: Advancing an international comparative perspective. *Norsk Geografisk Tidsskrift* 2013; Vol 67 (5). ISSN 0029-1951.s 260 - 265.s doi: 10.1080/00291951.2013.847857.

Om Tilflyttingsprosjektet i Troms

I 2016-17 begynte forprosjekt og senere et større Tilflytterprosjekt i Troms, med Troms fylkeskommune, Karlsøy, Tromsø, Balsfjord, Storfjord og Lyngen. Prosjektet bygger på forskningsbasert kunnskap om mobilitet, interseksjonalitet/mangfold, stedlige perspektiv, medvirkning og erfaringer fra tidligere prosjekt og samarbeid. Forprosjektets karlegging av behov hos arbeidsgivere, arbeidstakere, kommuner, partene i arbeidslivet viser funn i tråd med tidligere studier men er trolig viktig for forankringen av prosjektet og økt kunnskap om migrasjon for prosjektgruppen inkl. lokale politikere, administrasjon, næringsliv og innbyggere. Den viste at det trengs økt lokal bevissthet om den ressursen tilflyttere er for samfunnet. Det er behov for tilrettelagte, tilgjengelige og gratis norskkurs, inkl. norsk kultur og samfunnsstrukturer, for alle typer migranter. Det er også et stort og udekket informasjonsbehov om lover, regler, plikter, rettigheter, kultur og samfunn, og hverdagsliv. Etablerte strukturer og informasjon oppleves som fragmentert. Senter for utenlandske arbeidstakere SUA, (samarbeid mellom Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten og UD) er ikke kjent og tilstede og dekker ikke arbeidsgivere og arbeidstakeres behov. De fleste tilflyttere(familier) ønsker å bli en del av hverdagslivet på bo- og arbeidssted men boligpolitikken er en generell utfordring, særlig ruralt. Både unge norske og utenlandske tilflyttere har problemer med å komme inn på boligmarkedet. Særlig små arbeidsgivere opplever at praktisk tilrettelegging for utenlandske arbeidstakere er ressurskrevende og etterlyser hjelp til dette. Kommuner og arbeidsgivere skyver ansvaret for å følge opp innflyttere over på hverandre og mener at de er bedre på integreringsarbeidet enn innvandrere og andre mener at de er. Kommunene har mangelfulle strukturer og rutiner for å ivareta tilflyttere, utenlandske og innenlandske. Behovene er til dels overlappende. Det er klart at lokalsamfunnet bør involveres i arbeidet med strukturer for hverdagsintegrering; frivillige organisasjoner, kommunene, arbeidsgivere og interesseorganisasjoner må samarbeide.

Hovedprosjektet Tilflytterprosjekt fra 2022 til 2024, er utviklet for å løse de problemene forprosjektets identifiserte gjennom tilpasset og forankret arbeid i kommunene, samarbeid og erfaringsdeling og skal utvikle og implementere en tilflyttertjeneste i kommunene, og utvikle og implementere en onboardingstrategi for arbeidsgivere. Prosjektet er organisert med en dedikert 30% personalressurs i kommunenes ordinære administrasjon som skal bidra til kompetanseheving, forankring og involvering av tilflyttertjenesten gjennom ulike aktiviteter. Hovedprosjektleder i fylkeskommunens administrasjon skal bidra til erfaringsoverføring og formidling av resultat mellom kommunene og til andre aktører i samfunnet. Det finnes konkrete måltall, som gjør at prosjektet skal kunne vurderes (i prosjektperioden skal 30 arbeidsgivere og 200 arbeidstakere være involvert i ulike aktiviteter). Tema skal settes på dagsordenen i media, skape debatt og bedre løsninger.

Prosjektet møter utfordringer knyttet til å få og beholde hoved- og delprosjektledere. Prosjektarbeid kan bli for personavhengig til tross for omfattende forankringsarbeid både i fylkeskommune, i kommunene og blant arbeidsgivere. Det er utfordrende å få riktige, helst erfarne og stabile folk i enkeltkommunene i overgang fra for-prosjekt til hovedprosjekt. Flere nytilsatte, og dels nytilflyttede prosjektledere har nærhet til utfordringene, men kan mangle nettverk og kjennskap til prosesser i kommunene. De kan være nyskapende. Prosjektlederne i delstillinger har andre oppgaver og opplever at prosjektet ikke er godt nok forankret i kommuneorganisasjonen og «alle» opplever at de har nok å gjøre fra før.